

DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 9 januari 1997 *

I mål C-383/95,

angående en begäran enligt protokollet av den 3 juni 1971 om gemenskapsdomstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, från Hoge Raad der Nederlanden, att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan,

Petrus Wilhelmus Rutten

och

Cross Medical Ltd,

angående tolkningen av artikel 5.1 i ovannämnda konvention av den 27 september 1968 (EGT nr L 299, 1972, s. 32), i dess ändrade lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning (EGT nr L 304, s. 1, och, ändrad text, s. 77), konventionen av den 25 oktober 1982 om Hellenska republikens anslutning (EGT nr L 388, s. 1) samt enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals anslutning (EGT nr L 285, s. 1),

meddelar

* Rättegångsspråk: nederländska.

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden G.F. Mancini samt domarna J.L. Murray, C.N. Kakouris, H. Ragnemalm och R. Schintgen (referent),

generaladvokat: F.G. Jacobs,
justitiesekreterare: R. Grass,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

- P. W. Rutten, genom advokaten P. Garretsen, Haag,
- Tysklands regering, genom J. Pirrung, Ministerialrat vid förbundsjustitieministeriet, i egenskap av ombud,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom P. van Nuffel, rättstjänsten, i egenskap av ombud,

med hänsyn till referentens rapport,

och efter att den 24 oktober 1996 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Hoge Raad der Nederlanden har genom dom av den 1 december 1995, som inkom till domstolen den 7 december 1995, enligt protokollet av den 3 juni 1971 om

gemenskapsdomstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT nr L 299, 1972, s. 32) i dess ändrade lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning (EGT nr L 304, s. 1, och, ändrad text, s. 77), konventionen av den 25 oktober 1982 om Hellenska republikens anslutning (EGT nr L 388, s. 1) samt enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals anslutning (EGT nr L 285, s. 1, nedan kallad konventionen) ställt tre frågor för förhandsavgörande avseende tolkningen av artikel 5.1 i denna konvention.

- 2 Dessa frågor har uppkommit inom ramen för en tvist mellan P. W. Rutten, en nederländsk medborgare med hemvist i Hengelo (Nederländerna), och Cross Medical Ltd, ett bolag bildat i enlighet med engelsk rätt med säte i London, vilken uppstod då P. W. Ruttens anställningsavtal sades upp av dennes arbetsgivare.
- 3 Det framgår av handlingarna i målet vid den nationella domstolen att P. W. Rutten anställdes den 1 augusti 1989 av Cross Medical BV, ett bolag bildat i enlighet med nederländsk rätt med säte i Nederländerna, som är ett dotterbolag till Cross Medical Ltd.
- 4 Den 31 maj 1990 sades anställningsavtalet mellan parterna upp på grund av den dåliga ekonomiska situation som Cross Medical BV befann sig i, och från och med den 1 juni 1990 trädde P. W. Rutten i tjänst hos Cross Medical Ltd.
- 5 Det är fastslaget att P. W. Rutten utförde arbete för de två på varandra följande arbetsgivarna inte endast i Nederländerna utan även — under ungefär en tredjedel av sin arbetstid — i Förenade kungariket, Belgien, Tyskland och Amerikas förenta stater. Han utförde sitt arbete från ett kontor som var beläget i hans hem i Hengelo dit han återvände efter varje affärsresa. Cross Medical Ltd betalade hans lön i engelska pund.

- 6 Efter att ha sagts upp av Cross Medical Ltd med verkan från den 1 oktober 1991 väckte P. W. Rutten den 19 juni 1992 talan mot företaget vid Kantonrechter te Amsterdam med yrkande om betalning av obetald lön jämte ränta.
- 7 Efter att denna domstol hade fastställt att den var behörig att avgöra tvisten överklagade Cross Medical Ltd detta avgörande vid Rechtbank te Amsterdam, vilken upphävde Kantonrechters beslut.
- 8 P. W. Rutten överklagade till Hoge Raad der Nederlanden.
- 9 Då Hoge Raad var tveksam i fråga om tolkningen av artikel 5.1 i konventionen ställde den följande tre frågor för förhandsavgörande till domstolen:
 - ”1) Vilka kriterier skall läggas till grund för bedömningen av huruvida en arbetstagare, som för att uppfylla ett anställningsavtal utför arbete i mer än ett land, vanligtvis utför sitt arbete i ett av dessa länder, på sätt som avses i artikel 5.1 i Brysselkonventionen?
 - 2) Är det därvid av avgörande betydelse eller annars av vikt att arbetstagaren tillbringar största delen av sin arbetstid i ett av länderna eller att han där tillbringar en större del av sin arbetstid än i det andra landet eller de andra länderna?
 - 3) Är det därvid även av betydelse att arbetstagaren är bosatt i ett av dessa länder och har ett kontor där, varifrån han förbereder och administrerar verksamhet som bedrivs utom landet och vartill han återvänder efter varje resa till utlandet som sker i samband med arbetet?”

- 10 Genom dessa tre frågor, som det är lämpligt att pröva på en och samma gång, begär den nationella domstolen huvudsakligen att domstolen skall avgöra hur begreppet "ort ... där arbetstagaren vanligtvis utför sitt arbete", i den mening som avses i artikel 5.1 andra meningen i konventionen, skall tolkas, för det fall det är fråga om ett anställningsavtal som har fullföljts i mer än en konventionsstat.
- 11 För att besvara dessa frågor bör det först erinras om att det, med avvikelse från den allmänna princip som uppställs i artikel 2 första stycket i konventionen, det vill säga att domstolarna i den konventionsstat inom vars territorium svaranden har sin hemvist är behöriga, i artikel 5.1 i konventionen föreskrivs följande:

"Talan mot den som har hemvist i en konventionsstat kan väckas i en annan konventionsstat:

1) om talan avser avtal vid domstolen i den ort där den förpliktelse som talan avser har uppfyllts eller skall uppfyllas; om talan avser anställningsansvar är denna ort den där arbetstagaren vanligtvis utför sitt arbete eller, om arbetstagaren inte vanligtvis utför sitt arbete i en och samma stat, den ort där det affärsställe genom vilket han anställdes är beläget."

- 12 Det skall sedan påpekas att det framgår av en fast rättspraxis (se i synnerhet domstolens dom av dem 13 juli 1993 i mål C-125/92, Mulox IBC, Rec. 1993, s. I-4075, punkt 10) att domstolen i princip uttalar sig till fördel för en fristående tolkning av de uttryck som används i Brysselkonventionen, så att det säkerställs att denna ges full verkan mot bakgrund av syftet med artikel 220 i EEG-fördraget, som konventionen upprättades för att genomföra.

- 13 Endast en sådan tolkning kan säkerställa en enhetlig tillämpning av konventionen — vars ändamål bland annat är att harmonisera de regler som gäller för den behörighet som konventionsstaternas domstolar har, genom att den innebär att man såvitt det är möjligt undviker en ökning av de behörighetsgrundande rättsliga omständigheterna avseende samma rättsliga förhållande — och förstärka rättsskyddet för de personer som har hemvist inom gemenskapen, genom att man på samma gång möjliggör för sökanden att på ett enkelt sätt ta reda på vid vilken domstol talan skall väckas och för svaranden att på ett rimligt sätt kunna förutse vid vilken domstol en talan kan komma att väckas gentemot honom (se ovannämnda dom i målet *Mulox*, punkt 11).
- 14 Det är för övrigt viktigt att påpeka att domstolen redan i ovannämnda dom i målet *Mulox IBC* har tolkat artikel 5.1 i Brysselkonventionen, i den version som föregick den ändring som infördes genom ovannämnda konvention av den 26 maj 1989 (nedan kallad *San Sebastiankonventionen*).
- 15 Domstolen har i denna dom fastställt att, när det är fråga om anställningsavtal, artikel 5.1 skall tolkas så, att den ort där ifrågavarande förpliktelse skall uppfyllas, i den mening som avses i denna bestämmelse, är den där arbetstagaren faktiskt utför det arbete som han har kommit överens med arbetsgivaren om att utföra och att, för det fall arbetstagaren utför arbete i mer än en konventionsstat, denna ort är den där (eller utifrån vilken) arbetstagaren i huvudsak uppfyller sina förpliktelser gentemot arbetsgivaren (punkterna 20 och 26).
- 16 Domstolen har till stöd för denna tolkning för det första angivit (ovannämnda dom i målet *Mulox IBC*, punkt 17) att den särskilda behörighetsregeln i artikel 5.1 i Brysselkonventionen har motiverats med att det finns ett särskilt nära samband mellan talan och den domstol vid vilken denna har väckts, i syfte att uppnå en ändamålsenlig uppläggning av förfarandet (se domar av den 26 maj 1982 i mål 133/81, *Ivenel*, Rec. 1982, s. 1891, och av den 15 januari 1987 i mål 266/85, *Shenavai*, Rec. 1987, s. 239), och att domstolen i den ort där arbetstagarens förpliktelse att utföra det avtalade arbetet skall uppfyllas är den mest lämpade att avgöra den tvist vilken kan komma att uppstå med anledning av anställningsavtalet (se ovannämnda dom i målet *Shenavai* och dom av den 15 februari 1989 i mål 32/88, *Six Constructions*, Rec. 1989, s. 341).

- 17 Domstolen har för det andra (ovannämnda dom i målet *Mulox IBC*, punkterna 18 och 19) angivit att i fråga om anställningsavtal skall tolkningen av artikel 5.1 i Brysselkonventionen återspegla ambitionen att säkerställa ett lämpligt skydd för arbetstagaren, i egenskap av den svagare avtalsparten ur social synvinkel (se ovannämnda domar *Ivenel* och *Six Constructions*), och att ett sådant skydd bäst säkerställs om de tvister som avser ett anställningsavtal omfattas av behörigheten för domstolen på den ort där arbetstagaren uppfyller sina förpliktelser gentemot arbetsgivaren, eftersom det är på denna ort som arbetstagaren till lägsta möjliga kostnad kan väcka talan eller avge svaromål.
- 18 Domstolen har för det tredje angivit (domen i målet *Mulox IBC*, punkterna 21 och 23) att, för det fall att arbetet utförs i mer än en konventionsstat, det är viktigt att undvika en ökning av antalet behöriga domstolar, i syfte att förebygga motstridiga beslut och underlätta erkännande och verkställighet av domstolsavgöranden utanför den stat där de har meddelats (se även i detta avseende dom av den 11 januari 1990 i mål C-220/88, *Dumez France* och *Tracoba*, Rec. 1990, s. I-49, punkt 18) och att artikel 5.1 i Brysselkonventionen följaktligen inte kan tolkas så, att behörighet samtidigt tilldelas domstolarna i var och en av de konventionsstater på vilkas territorium arbetstagaren utövar en del av sin yrkesverksamhet.
- 19 Denna rättspraxis är emellertid även av relevans för tolkningen av artikel 5.1 i konventionen, i dess ändrade lydelse enligt San Sebastiankonventionen, vilken är tillämplig avseende tvisten vid den nationella domstolen.
- 20 Såsom domstolen påpekade i dom av den 29 juni 1994 i mål C-288/92, *Custom Made Commercial* (Rec. 1994, s. I-2913, punkt 25) hade den särskilda behörighetsregeln i fråga om anställningsavtal som genom San Sebastiankonventionen infördes i artikel 5.1 i Brysselkonventionen redan erkänts, genom den tolkning som har givits artikeln genom domstolens rättspraxis. Det framgår i detta avseende, av den rapport som har skrivits av de Almeida Cruz, Desantes Real och Jenard angående San Sebastiankonventionen (EGT nr C 189, 1990, s. 35, 44 och 45), att artikel 5.1 i

konventionen inte bara har givits den nya utformningen med beaktande av lydelsen av artikel 5.1 i konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, upprättad i Lugano den 16 september 1988 (EGT nr L 319, s. 9), vilken även den är influerad av den tolkning som domstolen gjorde i ovannämnda domar Ivenel och Shenavai, utan även av behovet av att tillförsäkra arbetstagaren ett tillräckligt skydd, vilket domstolen fäste vikt vid i ovannämnda dom i målet Six Constructions.

- 21 Det är inte bara så att behovet av eller ändamålet med artikel 5.1 i Brysselkonventionen inte ifrågasattes under dessa omständigheter genom den ändring som San Sebastiankonventionen innebar för utformningen av artikel 5.1, utan den nya lydelse som bestämmelsen har, till följd av att nämnda konvention har trätt i kraft, är för övrigt just avsedd att befästa den tolkning som domstolen har givit artikeln i fråga om anställningsavtal.
- 22 Av detta följer att det för tolkningen av begreppet "ort ... där arbetstagaren vanligtvis utför sitt arbete", i den mening som avses i artikel 5.1 i konventionen, i dess ändrade lydelse enligt San Sebastiankonventionen, när det som i målet vid den nationella domstolen är fråga om en arbetstagare som utför sin yrkesverksamhet i mer än en konventionsstat, är viktigt att beakta domstolens tidigare rättspraxis genom att bestämma den ort till vilken tvisten har den starkaste anknytningen, samtidigt som man vederbörligen beaktar ambitionen att tillförsäkra arbetstagaren ett tillräckligt skydd, eftersom denne är den svagare avtalsparten.
- 23 Då det är fråga om ett anställningsavtal som utförs på flera konventionsstaters territorium skall emellertid artikel 5.1 i konventionen, i dess ändrade lydelse enligt San Sebastiankonventionen, av de skäl som har redovisats i föregående punkt, anses avse den ort där arbetstagaren har upprättat det faktiska centret för sin yrkesverksamhet och där eller varifrån denne i huvudsak faktiskt uppfyller sina förpliktelser gentemot sin arbetsgivare.

- 24 Det är å enda sidan på denna ort som arbetstagaren till lägsta möjliga kostnad kan väcka talan gentemot sin arbetsgivare eller avge svaromål. Å andra sidan är domstolen på denna ort bäst placerad och följaktligen mest lämpad att avgöra den tvist som har uppstått till följd av anställningsavtalet.
- 25 Vid ett konkret fastställande av vilken denna ort är — vilket hör till den nationella domstolens behörighet och vilket skall ske med hänsyn till de faktiska omständigheterna i varje mål som är anhängiggjort vid denna — skall den omständigheten, som föreligger i målet vid den nationella domstolen, beaktas att arbetstagaren har utövat nära två tredjedelar av sin yrkesverksamhet i en konventionsstat — medan övrig yrkesverksamhet har utövats i flera olika stater — och att denne har ett kontor i denna konventionsstat varifrån han förbereder det arbete som han utför för sin arbetsgivares räkning och dit han återvänder efter varje affärsresa till utlandet.
- 26 I en situation som den i målet vid den nationella domstolen är det mycket riktigt på denna ort som arbetstagaren har upprättat det faktiska centret för sin verksamhet med anledning av det anställningsavtal som har slutits med arbetsgivaren. Denna ort skall för tillämpningen av artikel 5.1 i konventionen, i dess ändrade lydelse enligt San Sebastiankonventionen, följaktligen anses vara den ort där arbetstagaren vanligtvis utför sitt arbete.
- 27 Med hänsyn till vad som har anförts ovan skall det svaret ges att artikel 5.1 i konventionen, i dess ändrade lydelse enligt San Sebastiankonventionen, skall tolkas så att, för det fall det är fråga om ett anställningsavtal vid vars genomförande arbetstagaren utför sitt arbete i mer än en konventionsstat, den ort där arbetstagaren har upprättat det faktiska centret för sin yrkesverksamhet utgör den ort där arbetstagaren skall anses vanligtvis utföra sitt arbete, i den mening som avses i denna bestämmelse. Vid den konkreta bedömningen av vilken denna ort är skall den omständigheten beaktas att arbetstagaren tillbringar den största delen av sin arbetstid i en av konventionsstaterna, där han har sitt kontor, varifrån han förbereder det arbete som han utför för sin arbetsgivares räkning och dit han återvänder efter varje affärsresa till utlandet.

Rättegångskostnader

- 28 De kostnader som har förorsakats den tyska regeringen och Europeiska gemenskapernas kommission, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom dom av den 1 december 1995 förts vidare av Hoge Raad der Nederlanden — följande dom:

Artikel 5.1 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, i dess ändrade lydelse enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals anslutning, skall tolkas så att, för det fall det är fråga om ett anställningsavtal vid vars genomförande arbetstagaren utför sitt arbete i mer än en konventionsstat, den ort där arbetstagaren har upprättat det faktiska centret för sin yrkesverksamhet utgör den ort där arbetstagaren skall anses vanligtvis utföra sitt arbete, i den mening som avses i denna bestämmelse. Vid den konkreta bedömningen av vilken denna ort är skall den omständigheten beaktas att arbetstagaren tillbringar den största delen av sin arbetstid i en av konventionsstaterna, där han har sitt kontor, varifrån han förbereder det

arbete som han utför för sin arbetsgivares räkning och dit han återvänder efter varje affärsresa till utlandet.

Mancini

Murray

Kakouris

Ragnemalm

Schintgen

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 9 januari 1997.

R. Grass

G.F. Mancini

Justitiesekreterare

Ordförande på sjätte avdelningen